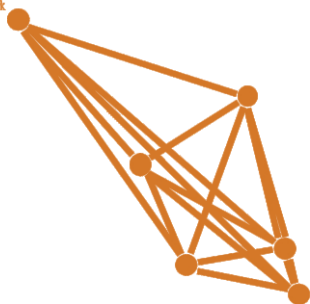

SIGN
South-East European
Indigenous
Grantmakers
Network

FIQ Forumi për
Iniciativa Qytetare
Forum for
Civic Initiatives

ANALIZË

LEGJISLACIONIT TË KOSOVËS LIDHUR ME FILANTROPINË DHE OJQ-TË ME FOKUS TË VEÇANTË NË FONDET E DHURUARA (ENDOWMENTS)

Përgatitur nga: Qerkin Berisha

Prishtinë, Maj 2015

THIS PROJECT IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION
Instrument for Pre-accession Assistance (IPA) Civil Society Facility (CSF)
The views expressed in this publication do not necessarily reflect the views of the European Commission

PËRMBAJTJA	Faqe
1. HYRJE	3
2. LEGJISLACIONI I KOSOVËS MBI LIRINË E ASOCIIMIT NË ORGANIZATA JO-QEVERITARE	5
2.1 Format e organizimit dhe mënyra e themelimit të Organizatave Joqeveritare.....	5
2.2 Burimet e Financimit të OJQ-ve	6
2.3 Statusi për përfitim publik dhe shtrirja e tij	7
3. LEGJISLACIONI TATIMOR DHE AI PËR MENAXHIMIN E FINANCIVE PUBLIKE.....	9
3.1 Ligji mbi Tatimin në të Ardhurat e Korporatave	9
3.1.1 Zbritjet e lejueshme për bizneset në rast të dhënies së kontributeve(donacioneve) për OJQ-të me status të përfituesit publik	9
3.2 Ligji mbi tatimin në të ardhurat personale	12
3.3 Ligji për Menaxhimin e Financive Publike dhe Përgjegjësitë	13
4 KRAHASIM ME VENDET E RAJONIT DHE TË BE-së	15
4.1 Krahasim me vendet e rajonit sa i përket legjislacionit tatimor	15
4.2 Krahasim me vendet e rajonit sa i përket modelit të financimit publik të shoqërisë civile	17
5 FONDET E DHURUARA (ENDOWMENTS)	18
6 KONKLUZIONE DHE REKOMANDIME	21
6.1 Konkluzione dhe rekomandime sa i përket legjislacionit tatimor dhe atij që ka të bëjë me financat publike	21
6.2 Konkluzionet që kanë të bëjnë me realizimin e konceptit të fondeve të dhurimit (endowments)	22

1. HYRJE

Ky raport analitik ka për qëllim të trajtojë legjislacionin e Kosovës që ka të bëjë me funksionimin e organizatave të shoqërisë civile, duke përfshirë këtu, legjislacionin mbi themelimin dhe format e organizimit të OJQ-ve, legjislacionin tatimor dhe kornizën tjetër ligjore në fuqi që prekë sektorin e organizatave joqeveritare. Kjo analizë ka për fokus çështjet e financimit të OJQ-ve, e në veçanti të analizojë se sa është i favorshëm legjislacioni i Kosovës që ka të bëjë me filantropinë dhe sa u mundëson Organizatave Joqeveritare një financim të qëndrueshëm. Analiza nuk ka për qëllim të analizojë kapacitetet e shoqërisë civile në Kosovë, çështjet e funksionimit të OJQ-ve në praktikë, si dhe problemet e tjera sektoriale për të cilat janë zhvilluar analiza paraprake shumë specifike. Ky raport po ashtu, nuk ka për qëllim të analizojë punën e mekanizmave përkatës institucional të cilët janë kompetent për zbatimin e dispozitave ligjore në fuqi, qoftë në Ministrinë e Administratës Publike, Ministri të Financave apo në institucionet tjera.

Shoqëria civile në Kosovë kryesisht financohet nga ana e Donatorëve të huaj, Institucioneve publike dhe më pak nga ana e sektorit privat.¹ Duke pas parasysh që përkrahja e donatorëve të huaj ka shënuar rënie gjatë viteve të fundit, dhe po ashtu edhe në të ardhmen mund të ketë rënie të mëtejme, sektori i shoqërisë civile do të duhej të orientohej në fondet që do të siguroheshin nga brenda. Në këtë drejtim përveç fondeve qeveritare që janë tejet të nevojshme për mbajtjen gjallë të aktiviteteve të shoqërisë civile, është tejet e nevojshme që fokusi të drejtohet tek sektori privat duke përfshirë bizneset dhe qytetarët. Për këtë qëllim, shteti në bashkëpunim me përfaqësuesit e shoqërisë civile duhet të identifikojë ndërhyrjet e nevojshme në kornizën ligjore dhe institucionale me qëllim që shoqëria civile në Kosovë të vazhdojë të ketë financim të qëndrueshëm. Prandaj, koncepti i filantropisë duhet të zhvillohet më tej në shoqërinë Kosovare, ndërsa shteti duhet që përmes mekanizmave ligjore dhe institucionale ta përkrahë këtë koncept.

Një përmirësim i kornizës ligjore që ka të bëjë me shoqërinë civile, duke përfshirë këtu qartësimin e dispozitave ligjore tatimore që prekin sektorin e shoqërisë civile në Kosovë, do të mund të konsiderohej me efekte pozitive në rritjen dhe zhvillimin e konceptit të filantropisë. Po ashtu, largimi i kundërthënies në mes të dispozitave ligjore tatimore dhe atyre për funksionimin e OSHC-ve² do të kontribuonte kësaj fryme. Më tej, përkrahja qeveritare për sektorin e shoqërisë civile në Kosovë, do të duhej të bëhej në mënyrë më transparente, të

¹ Për më tepër sa i përket financimit të shoqërisë civile në Kosovë, shih Indeksi Kosovar i Shoqërisë Civile, KCSF, Prill 2014, f. 25.

² Kryesisht është fjala për dallimet ndërmjet dispozitave ligjore sa i përket statusit të përfituesit publik, që nuk janë të njëjta në legjislacionin tatimor dhe atë për Lirinë e Asociimit në Organizatat Jo-qeveritare.

strukturuar dhe mbi bazën e kriterëve të paracaktuara, për të shmangur ndikimet korruptive, ndikimet politike dhe përdorimin e përkrahjes për shoqërinë civile për përkrahje të subjekteve të caktuara politike apo individuale. Deri më tani Kosova nuk ka ndonjë qasje të strukturuar sa i përket përkrahjes financiare institucionale për sektorin e shoqërisë civile.

Kosova nuk ka në fuqi ndonjë ligj të veçantë për filantropinë, përmes të cilit do të inkurajoheshin dhe njiheshin përkrahjet nga ana e bizneseve dhe individëve që ata të përkrahin në forma të ndryshme aktiviteteve të ndryshme bamirëse të cilat shkojnë në favor të shoqërisë. Një ligj i tillë do të njihte statusin personave filantrop, si një vlerësim për përkrahjen e tyre. Po ashtu, në Kosovë ende nuk kemi në fuqi një ligj i cili do të merrej me rregullimin e çështjes së sponsorisimeve, ndonëse një iniciativë për hartimin e një ligji të tillë është ndërmarrë disa vite më parë nga Ministria e Kulturës.

2. LEGJISLACIONI I KOSOVËS MBI LIRINË E ASOCIIMIT NË ORGANIZATA JO-QEVERITARE

Korniza bazë ligjore për lirinë e asociimit në organizatat joqeveritare në Kosovë është e përfshirë në Ligjin për Lirinë e Asociimit në Organizatat Joqeveritare, i cili ka hyrë në fuqi në vitin 2011.³ Dispozitat e këtij ligji rregullojnë në mënyrë të detajuar çështjen e themelimit, regjistrimit, organizimit të brendshëm dhe udhëheqjes, veprimtarinë, si dhe mënyrën dhe procedurat e shuarjes dhe çregjistrimit të personave juridik të organizuar në formë të organizatave Joqeveritare.⁴ Dispozitat e këtij ligji kanë lënë hapësirë që për çështje specifike nga fusha që mbulon ky ligj, e të cilat nuk janë rregulluar në mënyrë të detajuar të nxirren akte nënligjore nga Qeveria e Republikës së Kosovës pas propozimit nga Ministria e Administratës Publike. Ky ligj përcakton se kur përfitohet statusi i përfituesit publik, dhe thekson se OJQ-të me këtë status përfitojnë lehtësira tatimore në përputhje me legjislacionin tatimor në fuqi.

2.1 Format e organizimit dhe mënyra e themelimit të Organizatave Joqeveritare

Ligjin për Lirinë e Asociimit në Organizatat Joqeveritare përveç që ka paraparë që qëllimi i themelimit të organizatave joqeveritare është për përfitim publik ose interes të ndërsjellë, ka paraparë dhe format e mundshme të oraginizimit të organizatave jo-qeveritare në Kosovë që janë:

1) Shoqatat:

të cilat funksionojnë mbi bazën e anëtarësisë, e të cilat mund të themelohen nga të paktën 3 anëtarë (persona) ku të paktën njëri prej tyre duhet të ketë vendbanimin ose zyrën në Kosovë.

2) Fondacionet:

që janë organizata pa anëtarësi, të cilat krijohen për menaxhimin e pronave dhe pasurive, dhe mund të krijohen nga të paktën një person⁵, me kusht që të paktën njëri nga personat themelues të ketë vendbanimin ose zyrën në Kosovë. Kur jemi tek themelimi i fondacioneve ato mund të themelohen edhe me testament, apo me lënie të trashëgimisë,⁶ në qoftë se testament përmban informatat e kërkuara të aktit themelues duke përfshirë emrin zyrtar, shkurtesën zyrtare si dhe simbolin zyrtar të fondacionit; formën e organizimit si fondacion, adresën, qëllimet dhe aktivitetet, emrin dhe adresën e themeluesit, emrin dhe informatat tjera të nevojshme të personit të autorizuar, dhe nëse ka afat kohor për të cilin themelohet

³ Ligji Nr. 04/L-57.

⁴ Dispozitat e këtij ligji nuk vlejnë për Partitë politike, Sindikatat, organizatat fetare apo format tjera të organizimit të rregulluara me ligjet tjera.

⁵ Termi person, i përdorur në Ligjin për Lirinë e Asociimit në OJQ nënkupton personin fizik ose juridik.

⁶ Neni 6, Par. 2, Ligji Nr. 04/L-57 për Lirinë e Asociimit në OJQ.

fondacioni.⁷ Këto informata të kërkuara janë informacione që duhet ti përmbaj çdo akt themelues i një fondacioni.

Sipas raportit Indeksi Kosovar i Shoqërisë Civile, i publikuar nga KCSF në prill të vitit 2014, në fund të vitit 2013 ishin të regjistruara 6,695 OJQ vendore si shoqata dhe 252 tjera si fondacione. Këto shifra tregojnë se OJQ-të e organizuara në formë të fondacioneve janë në numër shumë më të vogël proporcionalisht me OJQ-të e organizuara në formë të shoqatave. Rrjedhimisht, kjo lë të nënkuptohet se edhe koncepti i menaxhimit me pasuri dhe mjete financiare dhe mbledhjes së fondeve për të mirë të publikut që është kryesisht koncepti i cili vlen për fondacionet është më pak i zhvilluar në Republikën e Kosovë.

Sa i përket çështjeve tjera të organizimit të brendshëm dhe funksionimit të OJQ-ve goftë në formë të shoqatave apo fondacioneve legjislatoni i Kosovës atyre u ka lënë një hapësirë të gjerë që këto çështje ti rregullojnë vetë OJQ-të përmes statutit të tyre dhe dokumenteve të tjera të brendshme.

2.2 Burimet e Financimit të OJQ-ve

Dispozitat e këtij ligji mund të konsiderohen si dispozita që krijojnë një hapësirë të gjerë sa i përket funksionimit të organizatave joqeveritare në Kosovë. Ato, parashohin edhe burimet e financimit të OJQ-ve, duke përfshirë donacionet në të holla, letrat me vlerë, kontributet në mall, trashëgimitë, anëtarësinë, dhuratat, grantet, pasurinë e tundshme dhe e patundshme si dhe të ardhurat e fituara përmes çfarëdo aktiviteteve të ligjshme të OJQ-së me pasurinë dhe mjetet e saja.⁸ Pra, burimet prej nga mund të financohen OJQ-të në Kosovë janë tejet komplementare dhe si të tilla mund të konsiderohen në linjë me praktikën e vendeve të rajonit dhe më gjerë.

Sipas ligjit për lirinë e asociimit në OJQ, OJQ-të mund të angazhohen edhe në aktivitete ekonomike me qëllim të mbështetjes së aktiviteteve të tyre jofitimprurëse, me kusht që të ardhurat e realizuara nëpërmjet të aktiviteteve ekonomike ti shfrytëzojnë ekskluzivisht për të arritur qëllimet e theksuara në statutin e OJQ-së.⁹ Përveç kësaj, OJQ-të mund të kenë dhe të menaxhojnë pronë dhe pasuri për të realizuar qëllimet e veta jofitimprurëse.¹⁰

Pikërisht këto dispozita që kanë të bëjnë me çështjen e angazhimit të OJQ-ve në aktivitete ekonomike si dhe e drejta që ato të menaxhojnë pasuri, duke përfshirë edhe realizimin e të ardhurave nga pasuria që kanë në menaxhim, janë baza të mjaftueshme për realizimin e

⁷ Neni 6, Par. 1 .

⁸ *Po aty.*

⁹ Neni 4, Par 2, Ligji për Lirinë e Asociimit në OJQ.

¹⁰ Neni 16, Par. 3, Ligji për Lirinë e Asociimit në OJQ.

konceptit të fondeve të dhurimit (*endowments*) që është një praktikë mjaft e përhapur në SHBA, në shumë vende Evropiane dhe po ashtu është e njohur edhe nga legjislacioni dhe praktikat e vendeve të rajonit. Sipas këtij koncepti përmes krijimit të të hyrave nga dhurimet, në parim pa i tjetërsuar ato (bazën) por me të hyrat që krijohen nga investimi apo shfrytëzimi i formave të ndryshme, OJQ-të në shumë vende të botës arrijnë të mbajnë gjallë aktivitetet e tyre. Për më tepër, fondet e tilla përdoren edhe nga institucionet arsimore, shëndetësore, kulturore etj. Për të financuar një pjesë të aktiviteteve të tyre.

Kur jemi tek Financimi Publik i shoqërisë civile në Kosovë, ai deri më tani nuk ka qenë i strukturuar, dhe parimisht secila nga institucionet publike, në fushën e veprimtarisë së tyre mund të përkrah aktivitetet e shoqërisë civile, bazuar në rregullat e tyre, e në të shumtën e rasteve ajo bëhet pa rregulla të përcaktuara paraprakisht. Prandaj, përcaktimi i rregullave bazë mbi transparencën, kriteret si dhe një model financimi nga ana e sektorit publik në Kosovë për shoqërinë civile është i nevojshëm të përcaktohet në periudhën afatshkurtër. Përcaktimi i një modeli të financimit publik të shoqërisë civile në Kosovë është njëra nga objektivat e parapara edhe në Strategjinë për Bashkëpunim me Shoqërinë Civile në Kosovë. Ndonëse, Ministria e Financave e Republikës së Kosovës është zotuar që të përcaktojë kriteret bazë për ndarjen e granteve, subvencioneve dhe donacioneve, rregulla të tilla deri më tani nuk janë hartuar. Në mungesë të tyre, ministritë e linjës si Ministria e Kulturës Rinisë dhe Sporteve, Ministria e Administratës Publike, Ministria e Integritimit Evropian dhe institucione tjera kanë nxjerrë rregulla të aplikueshme sa i përket kësaj fushe që mbulon vetëm këto institucione.

Përcaktimi i një modeli për financimin publik të shoqërisë civile në Kosovë do të duhej të merrte për bazë edhe praktikat e deritanishme të financimit të institucioneve publike për shoqërinë civile në Kosovë por edhe praktikat e vendeve të rajonit. Vendet e rajonit dhe ato të BE-së kanë përcaktuar modele të ndryshme sa i përket financimit publik për OJQ-të, duke përfshirë modelet e centralizuara, të decentralizuara dhe ato të përziera, çështje kjo e elaboruar në pjesën e 4-të të këtij raporti që ka të bëjë me krahasimin me vendet e rajonit.¹¹

2.3 Statusi për përfitim publik dhe shtrirja e tij

Statusi për përfitim publik nënkupton atë që veprimtaria dhe aktivitetet e organizatës jo-qeveritare janë aktivitet të cilat janë në të mirë të shoqërisë/publikut, prandaj angazhimi në aktivitete të tilla ia mundëson organizatës që të përfitoj nga ky status. Përfitimet kanë të bëjnë kryesisht me lehtësirat tatimore.¹² Sipas dispozitave të Ligjit për Lirinë e Asociimit në Organizata Jo-qeveritare, statusi për përfitim publik u takon OJQ-ve të cilat si qëllim dhe veprimtari të tyre kanë aktivitetet që përfshijnë: ndihmë dhe përkrahje humanitare, përkrahje personave me aftësi të kufizuara, aktivitete bamirëse, arsim, shëndetësi, kulturë, rini, sport, ruajtje dhe përparim të mjedisit, rindërtim dhe zhvillim ekonomik, mbrojtje dhe përparim të të drejtave të njeriut, mbështetje të praktikave demokratike dhe shoqërisë civile, apo çfarëdo veprimtarie

¹¹ Shih pjesën 4.2 Krahasim me vendet e rajonit sa i përket modelit të financimit publik të shoqërisë civile.

¹² Neni 17, Par 4, Ligji për Lirinë e Asociimit në OJQ.

tjetër që është në funksion të së mirës së publikut.¹³ Përveç këtyre fushave është paraparë mundësia e marrjes së statusit të përfituesit publik edhe në fushën e shëndetësisë dhe arsimit por nën kushtet që shërbimet e OJQ-ve të ofrohen falas ose nën vlerën e tregut.¹⁴ Sa i përket ushtrimit të veprimtarisë ekonomike dhe marrjes nga ana e OJQ-ve të statusit të përfituesit publik, dispozitat e ligjit theksojnë se ajo mund të konsiderohet në të mirë të publikut vetëm nëse ndërmerret për të mirën e individëve dhe grupeve në kushte të pavoritshme.¹⁵

Me përfitimin e këtij statusi OJQ-të janë subjekt i përfitimeve në kuptimin e lirimeve nga tatimet që parasheh legjislacioni në fuqi në Republikën e Kosovës. Sidoqoftë, duke pas parasysh që çështjet tatimore janë të rregulluara ekskluzivisht me legjislacionin tatimor, dispozitat e këtij ligji vetëm parashohin mundësinë që OJQ-të me status të përfituesit publik të përfitojnë nga lirimet tatimore sipas legjislacionit tatimor. Prandaj përfshirja e statusit të përfituesit publik në kuadër të ligjit për lirinë e asociimit në organizata jo-qeveritare dhe fitimi i këtij statusi nga ana e OJQ-ve, nuk i bënë ato drejtpërdrejtë përfitues të lehtësirave tatimore. Kjo për faktin se lehtësirat tatimore duhet të rregullohen me legjislacionin tatimor, dhe po ashtu, legjislacioni tatimor i Kosovës është më i ngushtë sa u përket fushave në të cilat statusi i përfituesit publik mund të shërbejë për të përfituar nga lehtësirat tatimore.

Sa i përket statusit të përfituesit publik ligji nuk parasheh ndonjë kufizim se cilat forma të OJQ-ve mund ta gëzojnë këtë status, prandaj edhe shoqatat edhe fondacionet e kanë potencialisht të mundshme që të përfitojnë këtë status nëse fushëveprimtaria e tyre bie në kuadër të fushave të elaboruara më sipër në të cilat mund të merret ky status. Se në cilat fusha të statusit të përfituesit publik legjislacioni tatimor ka paraparë lehtësira kjo do diskutohet në pjesën e këtij raporti ku flitet për legjislacionin tatimor.

Përfitimi i statusit të përfituesit publik nga ana e OJQ-ve përveç që është një e drejtë, në vetë sjellë edhe obligime shtesë për OJQ-të të cilat e mbajnë këtë status. Ato duhet të arsyetojnë përfitimin e publikut nga aktivitetet e tyre.¹⁶ Ky status mund të revokohet nëse OJQ-të që mbajnë këtë status nuk u përmbahen kërkesave të ligjit.¹⁷

¹³ Neni 17, Par 1, Ligji për Lirinë e Asociimit në OJQ.

¹⁴ Neni 17, Par 2, Ligji për lirinë e asociimit në OJQ.

¹⁵ Po aty.

¹⁶ Neni 18. Ligji për Lirinë e Asociimit në OJQ.

¹⁷ Neni 19, Ligji për Lirinë e Asociimit në OJQ.

3. LEGJISLACIONI TATIMOR DHE AI PËR MENAXHIMIN E FINANCEVE PUBLIKE

3.1 Ligji mbi Tatimin në të Ardhurat e Korporatave

Duke pasur parasysh se shoqatat dhe fondacionet që themelohen për qëllime jo-fitimprurëse dhe të cilave u njihet statusi i përfituesit publik kryejnë veprimtari në të mirë të publikut, ato nuk janë subjekte që taten me tatimin në të ardhurat e korporatave. Prandaj, të hyrat që ato i realizojnë nga aktivitetet jo-ekonomike dhe aktivitetet ekonomike nuk janë të tatueshme me tatimin në të ardhurat e korporatave.¹⁸ Si rrjedhojë, pranimi nga ana e OJQ-ve me status të përfituesit publik i donacioneve në të holla, letrave me vlerë, kontributeve në mall, trashëgimive, të hyrave nga anëtarësia, dhuratave, granteve, pasurive të tundshme dhe të patundshme, si dhe të hyrave tjera nga aktivitetet komerciale që i realizojnë sipas ligjit në fuqi në Republikën e Kosovës nuk janë subjekt i tatimit në të ardhura të korporatave. Ato, konsiderohen si financim me qëllim të realizimit të aktiviteteve jo-fitimprurëse në të mirë të publikut për të cilat është themeluar shoqata apo fondacioni i tillë, e të cilit/ës i është dhënë statusi i përfituesit publik. Kushti kryesor është që ato të ardhura nga aktivitetet e tyre të shfrytëzohen vetëm për qëllime të përfitimit publik.

Organizatave tjera joqeveritare, të cilat nuk e gëzojnë statusin e përfituesit publik nuk janë të liruara nga tatimi në të ardhurat e Korporatave nëse ushtrojnë aktivitete të cilat rezultojnë si aktivitete përfituese. Për çfarëdo aktiviteti që rezulton në krijimin e të hyrave të tatueshme sipas ligjit në fuqi, ato duhet të paguajnë tatimin në të ardhurat e korporatave.¹⁹ Sidoqoftë edhe aktivitetet e organizatave të tjera, të cilat nuk e gëzojnë statusin e përfituesit publik janë të liruara nga tatimi në të ardhura të korporatave. Në veçanti, projektet e financuara nga ana e donatorëve të huaj, financimi i të cilëve është i liruar nga tatimet.

3.1.1 Zbritjet e lejueshme për bizneset në rast të dhënies së kontributeve(donacioneve) për OJQ-të me status të përfituesit publik

Ligji për Tatimin në të Ardhurat e Korporatave, në nenin 10 të tij ka paraparë që Kontributet e dhëna për qëllime humanitare, shëndetësore, edukativo-arsimore, fetare, shkencore, kulturore, mbrojtje të ambientit dhe për qëllime sportive lejohen si shpenzime deri në maksimumin prej dhjetë për qind (10%) të të ardhurave të tatueshme të llogaritura përpara se të jetë zbritur ky

¹⁸ Ligji Nr. 05/L -029 për Tatimin në të Ardhurat e Korporatave, Neni 7, Par. 1.1.

¹⁹ Neni 33, Par. 1, Ligji për Tatimin në të Ardhurat e Korporatave.

kontribut bamirës, me kusht që kontributi të bëhet për një organizatë joqeveritare që ka pranuar dhe mbajtur statusin e përfituesit publik.²⁰

Përveç kësaj, kontributi i të njëjtës lartësi pra prej 10% nga të ardhurat e tatueshme lejohet edhe për çdo organizatë tjetër jo komerciale që në mënyrë të drejtpërdrejtë kryen aktivitete me interes publik dhe jo për përfitim, siç janë: Institucionet shëndetësore; Institucionet edukativo-arsimore; organizatat për mbrojtjen e mjedisit; Institucionet fetare; Institucionet që përkujdesen për persona të paafhtë apo për persona të moshuar; Jetimoret dhe Institucionet në përkrahje të shkencës, kulturës, sportit apo të arteve.²¹

Dispozitat ligjore shprehimisht parasheh që në rast se nga një kontribut i tillë përfiton në mënyrë direkte ose indirekte vetë donatori ose personat e afërm me donatorin, një zbritje e tillë nuk është e lejueshme sipas legjislacionit të Kosovës, e që është në linjë edhe me ligjet e vendeve të rajonit dhe atyre Evropiane. Për secilin rast të kontributeve të tilla për OJQ-të me status të përfituesit publik, tatimpaguesi/biznesi duhet të paraqes dëshmitë përkatëse të pagesës në Administratën Tatimore të Kosovës në fund të vitit fiskal.

Ligji për Tatimin në të Ardhurat e korporatave nuk sqaron nëse këto kontribute mund të bëhen edhe në gjësende me vlerë ekonomike, dhe si të tilla të jenë të zbritshme nga tatimi, prandaj, kjo lë hapësirë për interpretim. Dispozitat e ligjit nuk do të duhej të ishin të kufizuara vetëm kontributet në mjete monetare, por do duhej të përfshinin edhe dhurimet në gjësende materiale. Sa për ilustrim, nëse kemi rastin e dhurimit të produkteve nga ana e një biznesi prodhues, apo tregtues është e pakuptimtë që ato gjësende që dhurohen të mos konsiderohen si shpenzime për qëllimet e nenit 10 të ligjit për tatimin në të ardhurat e korporatave dhe të mos i njihet zbritja e tatimit. Paragrafi 4 i nenit 10 të ligjit për TAK thekson se nga tatimpaguesi që kërkon zbritje të lejueshme që krahas deklaratës vjetore tatimore t'i paraqesë Administratës tatimore të Kosovës edhe "dëftesën e pagesës" për një zbritje të tillë. Në kuptimin e këtij neni, dëftesa e pagesës krijon përshtypjen se tatimpaguesi mund të bëjë dhurimet e tilla vetëm në pagesa monetare po jo edhe në gjësende me vlerë ekonomike.

Duhet pasur parasysh që dispozitat e ligjit për Tatimin në të Ardhurat e Korporatave nuk i kufizojnë bizneset në dhurime të cilat tejkalojnë shumën prej 10% nga të ardhurat të tatueshme të llogaritura përpara se të jetë zbritur ky kontribut bamirës, bizneset e kanë mundësinë e dhurimeve edhe më të mëdha, por për pjesën që tejkalon shumën 10%, ato duhet të paguajnë edhe tatimin në atë shumë. Ligji për Tatimin në të Ardhurat e Korporatave të Kosovës nuk parasheh mundësinë që donacionet e tilla nga ana e bizneseve të cilat e tejkalojnë shumën prej 10% nga të ardhurat e tatueshme për vitin fiskal të mund të barten në vitin pasues fiskal, gjë të cilën legjislacionet kryesisht të vendeve të BE-së e lejojnë.

²⁰ Ligji Nr. 05/L -029 për Tatimin në të Ardhurat e Korporatave, Neni 10, Paragrafi 1 dhe 2.1, Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës Nr. 24, 2015.

²¹ Po aty, par. 2.2.

Sidoqoftë, kur përmendet statusi i përfituesit publik në Ligjin për Tatimin në të ardhurat e korporatave²² ai është më i kufizuar në kuptimin e fushave në të cilat OJQ-të mund të marrin statusin e përfituesit publik sipas ligjit për lirinë e asociimit në OJQ. Së këndejmi edhe fushat në të cilat OJQ-të me status të përfituesit publik mund të pranojnë donacione nga tatimpaguesi dhe ky i fundit mund të përfitoj nga zbritjet e lejuara sipas këtij ligji janë më të kufizuara. Si rrjedhojë, nëse një tatimpagues vendos që të jap donacion një organizate jo-qeveritare e cila ka përfituar statusin e përfituesit publik sipas dispozitave të ligjit për lirinë e asociimit p.sh. në fushën mbrojtjes dhe përparimit të të drejtave të njeriut në Kosovë, tatimpaguesi bazuar në këto dispozita të nenit 10 të ligjit për tatimin në të ardhurat e korporatave nuk gëzon zbritjet e tilla.

Me plotësimet në Ligjin mbi Tatimin në të Ardhurat e Korporatave të cilat Qeveria e Republikës së Kosovës i ka përcjellë në Kuvend gjatë muajit mars të vitit 2015, është rritur përqindja nga 5% sa ishte e përcaktuar me ligjin paraprak në 10%, e për raste specifike tatimpaguesit që do të kontribuojnë në fusha të caktuara, do të kenë një lejim shtesë deri në 10% nëse parashihen me ligje të veçanta në Kosovë.²³ Sidoqoftë, duke pas parasysh që as në të kaluarën, këto dispozita të ligjit nuk janë shfrytëzuar nga ana e bizneseve, ose të paktën janë shfrytëzuar në mënyrë minimale, kjo rritje e përqindjes nga 5% në 10% apo edhe në 20% për raste specifike, është pak e besueshme që mund të ketë ndikim pozitiv në nivelin e kontributeve nga ana e sektorit të biznesit.

Një tjetër risi e cila është përfshirë në Ligjin për Tatimin në të Ardhurat e Korporatave të miratuar nga Kuvendi i Kosovës gjatë vitit 2015 është se ky ligj këto kontribute të tatimpaguesit i definon në formë të donacionit dhe sponsorisimeve. Mbetet e paqartë, se çfarë në të vërtetë është nënkuptuar me sponsorisime në kuptimin e këtij ligji. Në rast se sponsorisimi i përfshirë në këtë dispozitë nënkupton që tatimpaguesi me rastin e sponsorisimit për aktivitetet e organizatës me status të përfituesit publik do të përfitojë përmes shfaqjes së çfarëdo shenje reklamuese atëherë barazimi i këtyre dy koncepteve është i padrejtë, pasi në atë mënyrë nuk mund të konsiderohet pa përfitim dhe i njëjtë me donacionin.

Duke pas parasysh qëllimet që ka koncepti i filantropisë, e që nuk nënkupton që donatori të ketë ndonjë përfitim me rastin e dhënies së kontributit të tij, lirimi nga tatimi për shumën e dhuruar mund të konsiderohet si një mjet nxitës për bizneset dhe individët që kanë qëllime të vërteta filantropie, edhe pse në mënyrë direkte ato nuk përfitojnë nga këto dispozita.

²² Neni 10, Par. 2.1 & 2.2 | Ligjit për Tatimin në të Ardhurat e Korporatave.

²³ Ligji për Tatimin në të Ardhurat e Korporatave, Neni 10, Par. 5.

3.2 Ligji mbi Tatimin në të Ardhurat Personale

Dispozitat e ligjit për tatimit në të ardhurat personale ndjekin të njëjtin koncept sikurse ato në ligjin për tatimin në të ardhurat e korporatave. Edhe dispozitat e Ligjit për Tatimin në të Ardhurat e personale kur jemi tek dhënia e kontributeve për organizatat joqeveritare që gëzojnë statusin e përfituesit publik ia mundësojnë tatimpaguesit që të bëjë zbritjet e ngjashme.

Ligji për Tatimin në të Ardhurat Personale, në nenin 28 që të tij flet për Zbritjet e lejuara për kontribute bamirëse ka paraparë që Kontributet e dhëna për qëllime humanitare, shëndetësore, edukativo-arsimore, fetare, shkencore, kulturore, mbrojtje të ambientit dhe për qëllime sportive lejohen si shpenzime deri në maksimumin prej dhjetë për qind (10%) të të ardhurave të tatueshme të llogaritura përpara se të jetë zbritur ky kontribut bamirës, me kusht që kontributi të bëhet për një organizatë joqeveritare që ka pranuar dhe mbajtur statusin e përfituesit publik.²⁴

Përveç kësaj, kontributi i të njëjtës lartësi pra prej 10% nga të ardhurat e tatueshme lejohet edhe për çdo organizatë tjetër jo komerciale që në mënyrë të drejtpërdrejtë kryen aktivitete me interes publik dhe jo për përfitim, siç janë: Institucionet shëndetësore; Institucionet edukativo-arsimore; organizatat për mbrojtjen e mjedisit; Institucionet fetare; Institucionet që përkujdesen për persona të paaftë apo për persona të moshuar; Jetimoret dhe Institucionet në përkrahje të shkencës, kulturës, sportit apo të arteve.²⁵

Dispozitat ligjore shprehimisht parasheh që në rast se nga një kontribut i tillë përfiton në mënyrë direkte ose indirekte vetë donatori ose personat e afërm me donatorin, një zbritje e tillë nuk është e lejueshme sipas legjislacionit të Kosovës, e që është në linjë edhe me ligjet e vendeve të rajonit dhe atyre Evropiane. Për secilin rast të kontributeve të tilla për OJQ-të me status të përfituesit publik, tatimpaguesi duhet të paraqes dëshmitë përkatëse të pagesës në Administratën Tatimore të Kosovës në fund të vitit fiskal së bashku me deklaratën vjetore tatimore.²⁶

Ligji për Tatimin në të Ardhurat personale nuk sqaron nëse këto kontribute mund të bëhen edhe në gjësende me vlerë ekonomike, dhe si të tilla të jenë të zbritshme nga tatimi, prandaj, kjo lë hapësirë për interpretim, ndonëse ligji nuk e ndalon një gjë të tillë. Dispozitat e ligjit nuk do të duhej të ishin të kufizuara vetëm kontributet në mjete monetare, por do duhej të përfshinin edhe dhurimet në gjësende materiale. Paragrafi 4 i nenit 28 të ligjit për TAP thekson se nga tatimpaguesi që kërkon zbritje të lejueshme që krahas deklaratës vjetore tatimore t'i

²⁴ Ligji Nr. 05/L -028 për Tatimin në të Ardhurat Personale, Neni 28, Paragrafi 1 dhe 2.1, Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës Nr. 22, 2015.

²⁵ Po aty, par. 2.2.

²⁶ Po aty Par. 4.

paraqesë Administratës tatimore të Kosovës edhe “dëftesën e pagesës” për një zbritje të tillë. Në kuptimin e këtij neni, dëftesa e pagesës krijon përshtypjen se tatimpaguesi mund të bëjë dhurimet e tilla vetëm në pagesa monetare po jo edhe në gjësende me valerë ekonomike. Kjo krijon paqartësi tek tatimpaguesi dhe mund të ndikoj negativisht në dhënien e kontributeve bamirëse nga ana e tij.

Krahas ndryshimeve në Ligjin për Tatimin në të Ardhurat e Korporatave edhe me plotësimet në Ligjin mbi Tatimin në të Ardhurat Personale i cili ka hyrë në fuqi më 1 shtator 2015, është rritur kjo përqindje nga 5% sa ishte më herët në 10%, e për raste specifike tatimpaguesit që do të kontribuojnë në fusha të caktuara, do të kenë një lejim shtesë deri në 10% nëse parashihen me ligje të veçanta në Kosovë.²⁷ Sidoqoftë, duke pas parasysh që as në të kaluarën, këto dispozita të ligjit nuk janë shfrytëzuar nga ana e bizneseve, ose të paktën janë shfrytëzuar në mënyrë minimale, kjo rritje e përqindjes nga 5% në 10% apo edhe në 20% për raste specifike, është pak e besueshme që mund të ketë ndikim pozitiv në nivelin e kontributeve nga ana e sektorit të biznesit.

Sikurse tek rasti i projektligjit për tatimin të ardhurat e korporatave një tjetër risi e cila është përfshirë në edhe Ligjin për Tatimin në të Ardhurat e Personale vititë ka hyrë në fuqi në shtator 2015, këto kontribute të tatimpaguesit i definojnë në formë të donacionit dhe sponsorisimeve. Mbetet e paqartë, se çfarë në të vërtetë është nënkuptuar me sponsorisime në kuptimin e këtij projektligji. Në rast se sponsorisimi i përfshirë në këtë dispozitë nënkupton që tatimpaguesi me rastin e sponsorisimit për aktivitetet e organizatës me status të përfituesit publik do të përfitojë përmes shfaqjes së çfarëdo shenje reklamuese, atëherë barazimi i këtyre dy koncepteve është i padrejtë, pasi në atë mënyrë nuk mund të konsiderohet pa përfitim dhe i njëjtë me donacionin.

3.3 Ligji për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë.

Sa i përket Legjislacionit të Kosovës që ka të bëjë me Menaxhimin e Financave Publike, atë do e trajtojmë vetëm në kuptimin e dispozitave të tij që kanë të bëjnë me grantet, donacionet dhe subvencionet të cilat autoritetet publike mund ti bëjnë për organizatat e shoqërisë civile, me qëllim të realizimit të aktiviteteve të cilat janë në të mirë të publikut. Sa i përket kësaj çështje Ligji për Menaxhimin e Financave Publike dhe përgjegjësitë ka rregulluar në mënyrë të përgjithshme dhënien e granteve, donacioneve dhe subvencioneve²⁸ nga ana e autoriteteve publike, duke përcaktuar kriterin e vetëm që ato të jenë të përfshira në Ligjin vjetor për ndarjet buxhetore.²⁹

Paragrafi 3 i nenit 53 të ligjit për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë ka paraparë që Ministri i Financave të nxjerrë rregulla specifike për të përcaktuar kushtet e dhënies së

²⁷ Ligji Nr. 05/L-028 për Tatimin në të Ardhurat Personale, Neni 28, Par. 5.

²⁸ Neni 53, Par. 1, Ligji për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë Nr. 03/L-048, i plotësuar me Ligjet Nr. 03/L-221, Nr. 04/L-116 dhe 04/L-194.

²⁹ Po aty.

granteve, donacioneve dhe subvencioneve. Në mes tjerash, këto rregulla duhet që të përmbajnë norma rreth përzgjedhjes së pranuesit të granteve, subvencioneve dhe donacioneve. Përveç tjerash këto rregulla do të duhej të përcaktonin në mënyrë të qartë procesin e përzgjedhjes së përfituesve të granteve, subvencioneve dhe donacioneve, mënyrën e informimit dhe rregulla tjera për një proces transparent. Deri më tani, në mungesë të nxjerrjes së rregullave të tilla në formë të një udhëzimi apo rregulloreje të miratuar nga Ministri i Financave, autoritetet publike kanë vazhduar me dhënien e granteve subvencioneve dhe donacioneve pa rregulla paraprakisht të përcaktuara, në baza *ad hoc* dhe pa një transparencë të plotë. Në mungesë të rregullave të nxjerra nga Ministria e Financave³⁰ disa nga autoritetet publike, kryesisht në nivel qendror kanë nxjerrë rregulla që zbatohen vetëm për ato institucione, duke krijuar qasje të ndryshme nga institucioni në institucion. Rregullimi i kësaj fushe është njëri nga objektivat strategjike të strategjisë së Republikës së Kosovës për bashkëpunim me shoqërinë civile.³¹

Përveç kësaj, është e nevojshme që në përputhje me kërkesat e nenit 53 të Ligjit për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë, institucionet publike të përfshijnë në mënyrë të qartë në linjat e tyre buxhetore planifikimin e buxhetit për OJQ-të në formë grantesh, donacionesh dhe subvencionesh, duke e bërë një identifikim të qartë. Kjo do të mundësonte një përkrahje të strukturuar për organizatat e shoqërisë civile, do të rriste transparencën në dhënien e fondeve publike për OJQ-të, dhe do të shmangte praktikën diskriminuese, korruptive dhe po ashtu do të ndikonte në zvogëlimin e ndikimeve politike në përkrahjen e shoqërisë civile në Kosovë.

Është e nevojshme po ashtu që të krijohen rregulla standarde për mënyrën e raportimit të OJQ-ve në rastin kur ato shpenzojnë paratë publike përmes donacioneve, subvencioneve apo granteve të ndara nga ana e Qeverisë. Një akt nënligjor do të duhej të përfshinte edhe këto aspekte, për të parë përveç rregullsisë në shpenzimin e fondeve publike edhe arritjen e qëllimit për të cilin janë ndarë ato fonde. Deri më tani nuk ka ndonjë rregull të tillë sa i përket raportimit.

³⁰ Ministria e Financave në konsultim me zyrën e kryeministrit dhe autoritet tjera publike para dy vitesh ka filluar procesin e nxjerrjes së një akti të tillë nënligjor, por i njëjti ende nuk është finalizuar.

³¹ Strategjia Qeveritare për Bashkëpunim me Shoqërinë Civile 2013 – 2017, e Miratuar nga Qeveria e Republikës së Kosovës në vitin 2013.

4. KRAHASIM ME VENDET E RAJONIT DHE VENDET E BE-SË

4.1 Krahasim me vendet e rajonit sa i përket legjislacionit tatimor

Kur jemi tek krahasimi i rregullativës ligjore tatimore që ka të bëjë me organizatat jo-qeveritare në Kosovë me atë të vendeve të rajonit vërejmë se Kosova ka përfshirë në legjislacionin e saj një qasje të ngjashme me atë të vendeve të rajonit, madje kur jemi tek zbritjet e lejueshme për tatimpaguesit kuar ata japin donacione për organizatat e shoqërisë civile që kanë statusin e përfituesit publik, % e zbritjeve të tilla të lejueshme është më e lartë se në vendet e rajonit.

Tabela në vazhdim paraqet krahasimin në tatimet kyçe që prekin OJQ-të pa marrë parasysh formën e organizimit të tyre si shoqata apo fondacione. Në veçanti është me rëndësi të analizohen zbritjet e lejueshme për tatimpaguesit si korporata dhe individ në rastet kur ata kontribuojnë për OJQ-të me status të përfituesit publik, pasi kjo drejtpërdrejtë ndikon në rritjen e filantropisë. përveç kësaj tabela në vazhdim tregon edhe nëse OJQ-të janë të obliguara të paguajnë tatimin në fitim ose jo dhe krahasime të ngjashme.

Vendi/Iloji i tatimit	Tatimi në të ardhura të korporatave	Zbritjet e lejueshme nga Tatimi në të Ardhurat e Korporatave për donacione/kontribute	Zbritjet e lejueshme nga Tatimi në të ardhurat personale për donacione/kontribute	Përfshirja në zbritjet e lejuara të Kontributeve në gjësende me vlerë ekonomike	Tatimi në dhurata	Statusi i përfituesit publik	Bartja e zbritjeve në vitet pasuese (carry-over)
Kosova	Të përjashtuara nga tatimi në të ardhura të korporatave OJQ-të me status të përfituesit publik	Zbritjet e lejueshme deri në 10% e të ardhurave të tatueshme bruto Zbritje shtesë deri në 10% për raste specifike	Zbritjet e lejueshme deri në 10% e të ardhurave të tatueshme bruto Zbritje shtesë deri në 10% për raste specifike	Nuk është e përcaktuar shprehimisht, por nuk ndalohen as në ligjin për tatimin në të ardhura të korporatave as në atë për të ardhurat personale	Të përjashtuara nga tatimi	Legjislacioni për funksionimin e OJQ-ve përcakton fushat në të cilat mund të merret statusi i përfituesit publik. Sidoqoftë, legjislacioni tatimor është më kufizues sa u përket fushave.	Nuk lejohet bartja në vitin pasues të zbritjes nga tatimi në të ardhura të korporatave dhe atë personale
Maqedonia	Të përjashtuara nga tatimi.	Zbritjet e lejueshme deri në 5% e të ardhurave të tatueshme bruto	Zbritjet e lejueshme deri në 20% e të ardhurave të tatueshme bruto	Të lejuara shprehimisht	OJQ-të me status të përfituesit publik të përjashtuara	Statusi i përfituesit ka dallime dhe nuk është konsistente.	Ligji nuk përmban ndonjë dispozitë
Kroacia	Të përjashtuara nga tatimi në të ardhura të korporatave përderisa veprimtaria e tyre është në me përfitim publik	Zbritjet e lejueshme deri në 2% e të ardhurave të tatueshme bruto	Zbritjet e lejueshme deri në 2% e të ardhurave të tatueshme bruto	Të lejuara shprehimisht	OJQ-t janë të përjashtuara nga tatimi në dhurata	Statusi i përfituesit publik i përcaktuar me legjislacionin për organizimin e OJQ-ve në shoqata, fonde dhe fondacione	Lejohet bartja në vitin pasues të zbritjes nga tatimi në të ardhura të korporatave dhe atë personale
Slovenia	OJQ-të janë në parim të përjashtuara nga tatimi në të ardhura të korporatave nëse përdoren të ardhurat për qëllime të përfitimit publik	Zbritjet e lejueshme deri në 0.3% e të ardhurave të tatueshme bruto	Zbritjet e lejueshme deri në 0.5% e të ardhurave të tatueshme bruto	Të lejuara shprehimisht	Të përjashtuara nga tatimi	Kryesisht legjislacioni tatimor i përfshinë fushat në të cilat mund të merret statusi me interes të publikut.	
Gjermania	Të përjashtuara nga tatimi në të ardhura të korporatave derisa janë të organizuara dhe veprojnë në të mirë të publikut	E zbritshme deri në 20% e të ardhurave të tatueshme bruto	E zbritshme deri në 20% e të ardhurave të tatueshme bruto	Të lejuara shprehimisht	OSHC-të janë të përjashtuara nga tatimi në dhurata	E rregulluar me legjislacionin tatimor.	Lejohet bartja në vitin pasues të zbritjes nga tatimi në të ardhura të korporatave dhe atë personale

4.2 Krahasim me vendet e rajonit sa i përket modelit të financimit publik të shoqërisë civile

Financimi i aktiviteteve të shoqërisë civile nga ana e autoriteteve publike është i rregulluar në forma të ndryshme nga vendet e rajonit dhe ato të BE-së. Ajo që kanë të këto modele të financimit të organizatave të shoqërisë civile janë rregullat transparente dhe të caktuara më herët. Një model financimi publik për OSHC-të do të duhej të përmbante rregulla të cilat mundësojnë trajtim të barabartë, konkurrueshmëri të lirë dhe e drejtë, llogaridhënie dhe të jetë i orientuar në arritjen e qëllimeve prioritare të qeverisë dhe shoqërisë. Në vazhdim do të trajtojmë në parim disa nga praktikatat e vendeve të rajonit të cilat do të mund të zbatoheshin edhe në rastin e Kosovës.

Kroacia: në vitin 2007 ka miratuar *Kodin e praktikës, standardeve dhe kriterëve të mira për ndarjen e granteve për programet dhe projektet e shoqatave*. Ky dokument i obligon autoritetet publike që tu përmbahen këtyre rregullave me rastin e ndarjes së granteve publike drejtpërdrejt tek OSHC-të aktive në fushën përkatëse.³² Pra, modeli kroat përbën një model të decentralizuar në kuptimin e institucioneve që mund të ndajnë grante për organizatat e shoqërisë civile, por mbi bazën e rregullave të nxjerra në nivel qendror.

Maqedonia: ndan fonde për OSHC-të në nivel qeveritar, përmes ministrive apo agjencive të ndryshme. Edhe në rastin e Maqedonisë, procedura e financimit bazohet në parimet e *Kodit të praktikave të mira për mbështetjen financiare të OSHC-ve* i miratuar në vitin 2007.³³ Edhe modeli i Maqedonisë përbën një model të decentralizuar në kuptimin e institucioneve që mund të ndajnë grante për organizatat e shoqërisë civile, por mbi bazën e rregullave të nxjerra në nivel qendror.

Kosova: Nuk ka rregulla të nxjerra në nivel qendror përmes të cilave do të përcaktohej mënyra dhe procedurat e financimit për OSHC-të. Në mungesë të tyre disa nga ministritë, agjencitë qeveritare dhe komunat kanë nxjerrë rregullat e tyre të cilat vlejné me rastin e ndarjes së granteve nga këto institucione. Nga këto institucione qasja më e strukturuar është përcjellë nga Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sporteve, duke pas parasysh edhe fushëveprimtarinë e saj. Me Miratimin e Strategjisë Qeveritare për Bashkëpunim me Shoqërinë Civile 2013-2017, Qeveria ka marrë obligim që të ndjekë një qasje të strukturuar sa i përket financimit publik të aktiviteteve të shoqërisë civile.³⁴

³² Public Funding For Civil Society Organizations, Good Practices in European Union and Western Balkans, Commissioned by TACSO Montenegro Office, Developed by: *European Center for Not-for-Profit Law (ECNL)*, Janar 2011, f. 7. Version elektronik në: <http://www.icnl.org/research/resources/nqoqovcoop/enqb54.pdf>.

³³ Po aty, f. 12.

³⁴ Strategjia Qeveritare për Bashkëpunim me Shoqërinë Civile 2013 – 2017, *Objektivi Strategjik 3: Sistem i ndërtuar dhe kriteret të përcaktuara për përkrahje financiare për OshC, në kuadër të të cilit janë paraparë një sërë masash,*

5. FONDET E DHURUARA (ENDOWMENTS)

5.1 Koncepti i fondeve të dhuruara (endowments) dhe funksionimi i tij në Kosovë

Implementimi i konceptit të fondeve endowment nënkupton që dhuratat qoftë ato në mjete monetare apo në pasuri të shërbejnë krijimit të të hyrave të vazhdueshme përmes të cilave do të realizohet një qëllim i caktuar publik, edukativ, shëndetësor, humanitar, shkencor etj. Pra, përmes investimit të fondeve të dhuruara nga donatorët “principalit” synohet që të mbahen në jetë aktivitetet në fusha specifike dhe vetëm kthimi nga investimi qoftë ai monetar ose pasuror shpenzohet për qëllimin për të cilin ekziston fondi/organizata. Shpenzimi i bazës, pra i vetë asaj çka ka dhuruar donatori lejohet vetëm nën kushte specifike kur arrihet një synim më i madh dhe vetëm në pajtim dhe marrëveshje paraprake me donatorin. Si parim qëllimi është që baza apo ajo që ka dhuruar donatori të mbetet e investuar, ndërsa shpenzohen vetëm të hyrat e gjeneruara. Tek kjo formë është me rëndësi që të arrihen edhe synimet e organizatës që ka pranuar donacionin por edhe qëllimi i donatorit, që këto mjete të shpenzohen për një qëllim të caktuar në të mirë të publikut ose një kauze.

Tek fondet që funksionojnë sipas konceptit të endowment ekzistojnë dy forma të shfrytëzimit të të hyrave nga fondet e investuara: të kufizuara dhe të pa kufizuara. Të kufizuara janë ato raste kur në mes të donatorit dhe përfituesit ekziston një marrëveshje me të cilën specifikohet në mënyrë të qartë se për çfarë aktiviteti do të përdoren të hyrat nga mjetet e investuara, ndërsa, ato të pakufizuara përfituesi nuk e ka të kufizuar se për çfarë aktivitetesh do të shpenzohet të hyrat nga investimi i donacionit.

Koncepti i fondeve të themeluara përmes dhurimeve apo (endowments) është një koncept i cili deri më tani nuk është zhvilluar në Kosovë nga ana e fondacioneve. Kur jemi tek baza ligjore që u lejon OJQ-ve të angazhohen në krijimin e fondeve të tilla, mund të vlerësojmë se si e tillë ajo ekziston në ligjin për lirinë e asociimit në organizata jo-qeveritare dhe koncepti i dhurimit apo themelimit të fondeve menaxhuese të mjeteve monetare apo pasurisë mund të realizohet përmes OJQ-ve të cilat themelohen si fondacione, pasi legjislacioni i Kosovës nuk parasheh forma të tjera të organizimit të Organizatave jo-qeveritare përveç organizimit të tyre në formë shoqatash dhe fondacionesh.

Kur jemi tek legjislacioni tatimor gjegjësisht legjislacioni që ka të bëjë me tatimin në të ardhurat e korporatave mund të themi se ai është i favorshëm për organizatat që synojnë të realizojnë konceptin e fondeve endowment, në veçanti ato që kanë statusin e përfituesit publik, pasi

duke përfshirë edhe masat ligjore. Version elektronik i strategjisë: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Strategjia_qeveritare_per_bashkepunim_me_shoqerine_civile_drafti_perfundimtar2.pdf.

edhe në rast të investimit të pasurisë që kanë në menaxhim ato janë të liruara nga ky tatim. Po ashtu, Kosova ende nuk ka ndonjë tatim në dhurata, dhe si rrjedhojë, çfarëdo dhurate që fondacionet apo shoqatat pranojnë me qëllim të realizimit të aktiviteteve të tyre jo-fitimprurëse është e përjashtuar nga tatimi.

Organizatave jo-qeveritare qoftë shoqata qoftë fondacione, ligji për lirinë e asociimit në organizata Jo-qeveritare ua mundësojnë që ato të angazhohen edhe në aktivitete ekonomike. Në veçanti, OJQ-të të organizuara si fondacione janë shprehimisht të autorizuara të menaxhojnë me pasuri dhe prona. Në të njëjtën mënyrë, edhe dispozitat e ligjit për tatimin në të ardhurat e korporatave mundësojnë që OJQ-të të angazhohen në aktivitete ekonomike me qëllim të realizimit të të ardhurave të cilat duhet pastaj të shfrytëzohen për të arritur qëllimet për të cilat është themeluar fondacioni/shoqata të lirohen nga tatimi.

Për të shkuar më tej, nëse aktivitetet e organizatës së tillë do të konsiderohen se janë për përfitim publik, edhe aktivitetet e tyre ekonomike përmes të cilave realizohen të hyra përjashtohen nga tatimi në të ardhura të korporatave. Si rrjedhojë, mund të theksojmë se dispozitat e Ligjit për Tatimin në të ardhurat e korporatave për OJQ-të të cilat e gëzojnë statusin e përfituesit publik janë të favorshme.

Legjislacioni i Republikës së Kosovës që mbulon fushën e veprimtarisë së OJQ-ve nuk përmend në asnjë dispozitë çështjen mënyrës së investimit apo shpenzimit të mjeteve të cilat fondacionet mund ti kenë në menaxhim. Si rrjedhojë, në mungesë të dispozitave ligjore të kësaj fushe, apo në mungesë të kërkesave ligjore që vetë OJQ-të të cilat kanë nën menaxhim mjete monetare apo pasuri të nxjerrin akte përkatëse me të cilat i përcaktojnë kushtet e investimit dhe shpenzimit të mjeteve nga fondet të cilat i kanë në menaxhim apo i investojnë, kjo fushë mbetet tërësisht e parregulluar.

Dispozitat ligjore të ligjit për lirinë e asociimit në Organizata Jo-qeveritare nuk përmban ndonjë dispozitë specifike me të cilën rregullohen çështjet e përdorimit të fondeve në përputhje me ndonjë marrëveshje paraprake me donatorët. Prandaj kjo fushë do të duhej të ishte më e rregulluar dhe të mundësonte që vetë donatorët të kenë më tepër qasje në mënyrën e përdorimit dhe arritjes së qëllimit të donacioneve me të cilat ata kanë kontribuar.

Pra, ajo çka legjislacioni i Republikës së Kosovës nuk ka rregulluar është çështja e investimeve dhe shpenzimeve të fondeve të dhuruara (endowments) të cilat një organizatë e formuar në formë të fondacionit i ka nën menaxhim dhe përmes të cilave synon të arrij qëllimet për të cilat është themeluar. E vetmja gjë që legjislacioni i Kosovës parashih është që fondacionet themelohen për menaxhim të pasurisë dhe pronave dhe po ashtu, lejon që organizatat joqeveritare të mund të angazhohen në aktivitete ekonomike për të rritur të hyrat e tyre me

qëllim që të financojnë aktivitetet jo-fitimrurëse për të cilat një organizatë jo-qeveritare është themeluar.

Prandaj, nxjerrja e një ligji të veçantë nga ana e Kuvendit të Kosovës që do të rregullonte çështjet që kanë të bëjnë me fondet e dhuruara (endowments) e i cili do të përfshinte dispozita me të cilat do të siguroheshin udhëzime shtesë për menaxhimin e investimeve të fondeve të tilla duke numëruar një grup më të saktë të rregullave për të investuar në një mënyrë të kujdesshme dhe me mirëbesim dhe me të cilin do të përcaktoheshin edhe rregullat në realizimin e kostove të investimit, që do të autorizonte vetëm shpenzimet që janë të përshtatshme dhe të arsyeshme.

Dispozitat e një ligji të tillë do të duhej që përveç tjerash të përfshinin edhe faktorët relevant në menaxhimin dhe investimin e fondeve të dhuruara apo të ndihmës (Endowment) si: a) kushteve të përgjithshme ekonomike; b) efekti i mundshëm i inflacionit apo deflacionit; c) pasojat e pritshme tatimore, nëse ka, të vendimeve për investime apo strategjive; d) rolin që çdo investim apo kurs i veprimit luan në kuadër të portofolit të përgjithshëm të investimeve të fondit; e) kthimi i pritur i përgjithshëm nga të ardhurat dhe vlerësimin e investimeve; f) burime të tjera të organizatës/institucionit; g) nevojat e institucionit dhe fondit që të bëjë shpërndarjet duke ruajtur principalin; dhe h) marrëdhënie të veçantë e një aktivi ose vlera të veçanta, nëse ka, për qëllime bamirëse të institucionit.

Përveç kësaj, kur jemi tek fondet që janë të kufizuara, dispozitat e ligjit do të duhej të përfshinin shprehimisht që vetëm të hyrat nga investimi i principalit mund të shpenzohen pa një marrëveshje paraprake me donatorin. Si dhe të përcaktoheshin në mënyrë të qartë kushtet e shpenzimeve të tilla duke përfshirë edhe qëllimet e institucionit dhe fondit të dhuruar.

Duke pasur parasysh rëndësinë e çështje së investimit të fondeve të tilla të dhuruara, nuk do të ishte e preferueshme që kjo çështje të rregullohej me akte nënligjore të nxjerra në kuadër të ligjit për lirinë e acociimit në OJQ, por do të mund të rregullohej ose me një ligj të veçantë për donacione dhe sponsorizime, ose me një ligj të nxjerrë veçanërisht për fondet endowments. Duke pas parasysh që është fushë që kryesisht ka të bëjë me aspektet financiare, ky ligj do të duhej të hartohet nga Ministria e Financave.

6. KONKLUZIONE DHE REKOMANDIME

6.1 Konkluzione dhe rekomandime sa i përket legjislacionit tatimor dhe atij që ka të bëjë me financat publike

Nga analiza e legjislacionit tatimor në Republikën e Kosovës që prek në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë funksionimin e Organizatave Jo-Qeveritare në Kosovë mund të nxjerrim këto konkluzione dhe rekomandime:

- Kur jemi tek lirimi nga tatimi në të ardhurat e korporatave të gjitha OJQ-të të cilat kanë statusin e përfituesit publik kanë të drejtën që të lirohen nga ky tatim.
- Kur kemi të bëjmë me zbritjet e lejueshme për tatimpaguesit të cilët bëjnë donacione për OJQ-të me status të përfituesit publik, statusi i përfituesit publik i përshkruar në dispozitat e ligjit për tatimin në të ardhurat e korporatave dhe atë për tatimin në të ardhurat personale nuk është njëjtë dhe përfshinë fusha më të ngushta në krahasim me atë në ligjin për lirinë e asociimit në organizata jo-qeveritare, si rrjedhojë disa fusha me rëndësi janë lënë jashtë këtyre dispozitave.
- Bartja në vitin pasues të shumës që tejkalon 10% të kontributeve të tatimpaguesve për OJQ me status të përfituesit publik nuk është e rregulluar aktualisht as me Ligjin për Tatimin në të Ardhurat e Korporatave dhe as me Ligjin për Tatimin në të Ardhurat Personale. Ndryshimet e tilla në këto dy ligje do ti bënin ato të jetë në linjë praktikisht e vendeve të BE-së, dhe po ashtu do të mund të ndikonin në rritjen e filantropisë në raste specifike.
- Dhurimet në gjësende me vlerë ekonomike janë të pa definuara në mënyrë shprehimore ligjin ekzistues për Tatimin në të Ardhurat e Korporatave dhe Ligjin për Tatimin në të Ardhurat Personale. Edhe pse sipas dispozitave të këtyre dy ligjeve kontributet jo financiare nuk janë të përjashtuara nga zbritjet e lejueshme, përfshirja e tyre në mënyrë shprehimore në dispozitat e këtyre dy ligjeve do mund të rezultonte me rritjen e nivelit të filantropisë në Kosovë.
- Një informim më i madh bizneseve dhe tatimpaguesve individual për zbritjet e lejueshme tatimore me rastin e dhënies së donacioneve për OJQ-të me status të përfituesit publik do të mund të rriste nivelin e filantropisë.
- Legjislacioni i Kosovës nuk përcakton ndonjë kufi në kuptimin e shumës maksimale se sa bizneset apo individët mund të dhurojnë për OJQ-të me status të përfituesit publik. Kufizimet e mësipërme në shumën prej 10% nga të ardhurat e tatueshme janë kufizime vetëm sa u përket lirimeve të zbritshme nga tatimi, sidoqoftë, bizneset mund të bëjnë

donacione të cilat e tejkalojnë këtë shumë, por pjesa që tejkalon 10% nuk është e liruar nga tatimet.

- Plotësimi dhe ndryshimi i ligjit për tatimin në të ardhurat e korporatave dhe i atij për të ardhurat personale me ç'rast është bërë rritja nga 5% në 10% apo edhe në 20% e zbritjeve të lejueshme si shpenzime me rastin e dhurimeve nga tatimpaguesit, është një rritje e cila do të duhej të analizohej më tepër për të parë ndikimin e vërtetë të saj, dhe po ashtu të bëhej i qartë dallimi në mes të donacioneve dhe sponsorisimeve, të cilave u është dhënë i njëjti status me këto dy projektligje.
- Koncepti i sponsorisimit i përfshirë në ligjet e miratuara gjatë vitit 2015 duhet ose të sqarohet se çfarë përmban në vetvete, ose ti lihet një ligji të veçantë për sponsorisime i cili mund të miratohet në të ardhmen.
- Edhe pse ligjet ekzistuese tatimore nuk e definojnë, që d.m.th. as nuk e kufizojnë as nuk e ndalojnë në mënyrë shprehimore që donacionet e pa shpenzuara të barten në vitin pasues fiskal, dhe në praktikë një gjë e tillë lejohet nga ATK, do të duhej të thuhet shprehimisht në ligj që mjetet e pa shpenzuara mund të barten në vitet pasuese. Kjo çështje i është lënë në tërësi marrëveshjes në mes të donatorëve dhe OJQ-ve që janë përfituese e fondeve të tilla.
- Ligji për Menaxhimin e Financave Publike parasheh që për grantet, donacionet dhe subvencionet që japin autoritetet publike duhet të nxirren rregulla nga Ministri i Financave me të cilat përcaktohen kriteret e ndarjes së tyre, mënyra e përzgjedhjes së përfituesve, shuma etj. Mos nxjerrja e këtyre rregullave ndikon në mos transparencë të institucioneve publike në rastet e ndarjes së granteve, donacioneve dhe subvencioneve për OJQ-të. Prandaj krahas punës për definimin e një modeli të qartë të financimit të OJQ-ve, Qeveria e Republikës së Kosovës duhet të nxjerrë rregulla standarde dhe të aplikueshme nga të gjitha autoritetet publike me rastin e ndarjes së granteve, donacioneve dhe subvencioneve.
- Modelet e decentralizuara në kuptimin e autoriteteve publike që mund të ndajnë grante, subvencione dhe donacione por me rregulla të përcaktuara në nivel qendror, janë modele që mund të implementohen më lehtë në rastin e Kosovës. Kjo për faktin se kemi institucione të cilat deri më tani kanë krijuar praktika të mira në ndarjen e granteve, subvencioneve dhe donacioneve, duke përfshirë edhe rregullativës adekuate për fushat që mbulojnë. Po ashtu, ky model miks me rregulla të centralizuara dhe i decentralizuar në kuptimin e institucioneve grantëdhënëse mundëson që më lehtë të identifikohen nevojat në sektorët përkatëse nga fushëveprimtaria e autoriteteve publike se sa një model komplet i centralizuar, të cilit do ti mungonin kapacitetet profesionale për një vlerësim adekuat.
- Në ligjin për Buxhetin e Republikës së Kosovës, institucionet publike duhet të identifikojnë në mënyrë të qartë linjat buxhetore në të cilat janë paraparë mjete për

financimin e aktiviteteve të shoqërisë civile. Kjo do ti ndihmonte rritjes së transparencës, zvogëlimin e ndikimit politik dhe keqpërdorimit të granteve nga ana e institucioneve publike.

6.2 Konkluzionet që kanë të bëjnë me realizimin e konceptit të fondeve të dhurimit (endowments)

Nga analiza e legjislacionit që ka të bëjë me funksionim e organizatave jo – qeveritare në Kosovë, në veçanti Ligjit për Lirinë e Asociimit në Organizata Jo-qeveritare si dhe legjislacionit tatimor, sa i përket konceptit të fondeve të dhuruara (endowment) mund të nxjerrim këto konkluzione dhe rekomandime:

- Fondet e dhurimit (endowments) janë një mënyrë e qëndrueshme e financimit të aktiviteteve të organizatave jo-qeveritare përmes të cilës, do të mund të financohej një pjesë ose në tërësi aktivitetet për të cilat janë themeluar OJQ-të. Ky koncept ende nuk është zhvilluar në Kosovë, dhe do të përbënte një qasje të re në zhvillimin e financimit të OJQ-ve.
- Ligji për Lirinë e Asociimit në Organizata Jo-Qeveritare parasheh dy forma të organizimit të OJQ-ve: 1. *Shoqatat*; dhe 2. *Fondacionet*. Kur jemi tek OJQ-të e organizuara në formë të Fondacioneve, dispozitat e ligjit në mënyrë shprehimore kanë paraparë që OJQ-të e organizuara në formë të fondacioneve themelohen për të menaxhuar pasuri dhe prona. Prandaj, nga përmbajtja e këtyre dispozitave ligjore mund të konkludojmë se legjislacioni ekzistues në Kosovë edhe pse nuk parasheh shprehimisht një formë të organizimit të OJQ-ve në fonde si (*enmdownments*), ai lejon që OJQ-të e regjistruara si fondacione të mund të angazhohen në realizimin e konceptin e tillë përmes menaxhimit me pasuritë dhe pronat që kanë në dispozicion, duke bërë investimin e mjeteve të tilla për të realizuar të hyra, të cilat mund të përdoren për implementimin e qëllimit për të cilin janë krijuar.
- Themelues të OJQ-ve si fondacione mund të jenë personat fizik dhe juridik, madje për dallim nga shoqatat, mjafton që themelues i fondacioneve të jetë një person me kusht që ai të ketë vendbanimin ose zyrën në Kosovë. Kur jemi te themelimi i fondacioneve ato mund të themelohen edhe përmes testamentit apo me lënie të trashëgimisë, në qoftë se testament përmban informatat e kërkuara të aktit themelues të një fondacioni sipas kërkesave të ligjit. Prandaj edhe këto dispozita të ligjit për lirinë e Asociimit në OJQ ndihmojnë në realizimin e konceptit të dhurimit (*enmdownment*) përmes fondacioneve.
- Duke qenë se dispozitat e ligjit për lirinë e Asociimit në OJQ parashohin se themelues të fondacioneve mund të jenë edhe personat juridik, kjo u lë hapsish edhe organizatave

joqeveritare të cilat janë të organizuara në formë të shoqatave që edhe ato të jenë themeluese të fondacioneve.

- Ligji për Lirinë e Asociimit apo legjislacioni tjetër sekondar i Kosovës nuk përmban dispozita që kanë të bëjnë me rregullat e investimit të fondeve që kanë në menaxhim OJQ-të që veprojnë në formë të fondacioneve e të cilat duhet të investohen sipas konceptit të fondeve (endowment). Këto rregulla do duhej të garantonin për aq sa është e mundur një investim të sigurt të mjeteve të tilla, duke mundësuar kthimin dhe duke mos rrezikuar mjetet e marra nga ana e donatorëve/dhuruesve për një qëllim të caktuar.
- Dispozitat e legjislacionit ekzistues nuk përmbajnë ndonjë kërkesë specifike sa i përket dakordimit në mes të donatorit dhe pranuesit të donacionit sa i përket shpenzimit të fondeve që janë pjesë e pasurisë apo pronave që ka në posedim një fondacion. Një rregullim përmes legjislacionit primar ose sekondar do të garantonte që koncepti i endowment të mund të realizohej në kuptimin e tij.
- Nxjerrja e një ligji të mundshëm që do të rregullonte aspektet e filantropisë, duke përfshirë donacionet dhe sponsorizimet, do duhej të përfshinte edhe çështjen e fondeve endowment. Një ligj i tillë do të duhej të përcaktonte në mënyrë të detajuar marrësit dhe dhënësit e donacioneve dhe dhuratave, si dhe mënyrën e investimit të fondeve të dhuruara.
- Sa i përket çështjes së investimit të sigurt të fondeve të dhuruara(endowments) që OJQ-të si fondacione kanë në menaxhim duke përfshirë kriteret investuese, kjo çështje do duhej të rregullohej në nivel ligjor, gjegjësisht në bazën ligjore primare pra me plotësimin dhe ndryshimin e ligjit për lirinë e Asociimit në OJQ, apo me nxjerrjen e një ligji të veçantë për fondet endowment.
- Kur jemi tek legjislacioni tatimor i Kosovës dhe ndryshimet që janë paraparë, tek zbritjet e lejueshme në tatimin në të ardhurat e korporatave dhe ato personale me ç'rast është lënë mundësia për zbritje shtesë në raste specifike, njëra nga fushat me interes do të mund të ishte edhe përkrahja për krijimin e fondeve të dhurimit (endowment). Kjo çështje do të mund të rregullohej me legjislacion sekondar.